

prof. dr hab. Piotr Jędrzejewski
Wydział Architektury Wnętrz i Wzornictwa
Akademia Sztuk Pięknych
im. Eugeniusza Gepperta
we Wrocławiu
50-156 Wrocław, pl. Polski 3/4
Adres e-mail: pje@asp.wroc.pl

Recenzja

rozprawy doktorskiej oraz dorobku artystycznego
mgr Stanisława Juszcza
sporządzona w związku z przewodem doktorskim
wszczętym w dziedzinie sztuk plastycznych,
w dyscyplinie artystycznej sztuki projektowej,
przez Radę Wydziału Form Przemysłowych
Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie

lipiec 2021 , Wrocław

16 marca 2015 r. Rada Wydziału Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie wszczęła przewód doktorski Pana mgr Stanisława Juszcza. Zatwierdzony, przez Radę Wydziału temat ma brzmienie: *Trofeum. Aspekty kulturowe, symboliczne i estetyczne*. Jako promotor rozprawy doktorskiej został wyznaczony Pan dr hab. Marek Liskiewicz.

Przedmiotem niniejszej recenzji jest rozprawa doktorska oraz dorobek twórczy Pana mgr Stanisława Juszcza. Pracę doktorską stanowi rozprawa teoretyczna oraz wybrane i opisane dzieła. Przedstawiona do recenzji dokumentacja obejmuje ponadto portfolio zawierające projekty i realizacje zawarte w rozprawie doktorskiej ale także te z innych zakresów projektowania. Prace zamieszczone w portfolio niestety nie są datowane. Zakładam, że większość z nich powstała już po wszczęciu przewodu doktorskiego, biorąc pod uwagę czas jaki upłynął od od tego momentu. Pewną wadą portfolio jest także to, że nie wiadomo, czy i które z zaprezentowanych projektów zostały wdrożone. Nie dotyczy to realizacji opisanych szerzej w samej rozprawie.

Pan Stanisław Juszcza jest absolwentem Wydziału Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Pracę na macierzystej uczelni rozpoczął w roku 2012, a od 2015 roku pracuje na stanowisku asystenta w Pracowni Rozwoju Nowego Produktu. Od roku 2014 jest także asystentem na kierunku Inżynieria Wzornictwa Przemysłowego Wydziału Mechanicznego Politechniki Krakowskiej.

Dorobek twórczy.

W portfolio zaprezentowane zostały zarówno trofea i statuetki omówione szerzej w rozprawie doktorskiej, jak i wdrożone i niewdrożone projekty z innych dziedzin. W tym miejscu rozpocznę od omówienia i ustosunkowania się do tych drugich.

Jednym z tych wdrożonych projektów, o czym przekonałem się odnajdując stronę www producenta, jest system obudów urządzeń pomiarowych dla firmy Elmodis. Jak wynika z dokumentacji, doktorant podszedł do zagadnienia całościowo, uwzględnił w projekcie aspekty estetyczne ale też funkcjonalne, konstrukcyjne i technologiczne. Prawdopodobnie wziął też pod uwagę skalę produkcji urządzeń. Finalny produkt nie tylko wyróżnia producenta na rynku na tle konkurencji ale też daje mu mierzalne oszczędności finansowe w związku z unifikacją zastosowanych elementów. Jest to chyba jedyny wdrożony, z zaprezentowanych projektów, produkowany przemysłowo. Nie jest to jednak żaden zarzut. Projektowanie jest dziedziną niestety szeroką i przymiotnik „przemysłowe” już nie zawsze w pełni określa zakres tego czym projektanci zajmują się zawodowo na co dzień.

Jednym z obszarów zainteresowań autora ewidentnie jest projektowanie rowerów i ich wyposażenia. Jak się dowiedziałem z opinii promotora, projekty te są w większości pracami kursowymi i dyplomowymi. Najobszerniej zaprezentowanym w dokumentacji opracowaniem jest całościowa koncepcja konstrukcji, formy, idei produkcji i sprzedaży

roweru typu ostre koło pod nazwą *Let'sprint*. Projekt wpisuje się we współczesne trendy myślenia o technologiach przyrostowych i użycia ich cech do próby wprowadzenia nowego podejścia do całego procesu powstawania i życia produktu. Doktorant dużo czasu poświęcił na studiowanie kształtu ramy, ewidentnie inspirowanej formami organicznymi i szkieletami. Trochę szkoda, że autor nic nie pisze o samym procesie budowania formy, jakiego użył oprogramowania i czy na przykład korzystał z jakichś procesów optymalizacji formy pod względem jej cech wytrzymałościowych. To znów nie jest zarzut tylko czysta ciekawość. Swoją drogą mnie osobiście najbardziej przypadła do gustu wersja roweru wykonana ze spawanej stalowej rury o przekroju kwadratowym ale to oczywiście wyłącznie kwestia moich indywidualnych upodobań.

Uwagę zwracają także koncepcje akcesoriów zwiększających bezpieczeństwo rowerzysty. Genialne w swojej prostocie oświetlenie umieszczone w sztycy siodełka, które automatycznie się włącza i wyłącza w zależności od tego czy rower jest w ruchu czy w spoczynku.

Ciekawą koncepcją z tej branży jest także projekt roweru linowego dla zespołu pałacowo parkowego w Kurozwękach. Z dokumentacji wynika, że autor podszedł do zadania bardzo poważnie, budując modele gabarytowe i prototypy funkcjonalne. Szkoda, że projekt na razie nie doczekał się realizacji.

W portfolio można także znaleźć projekty obiektów nie będących trofeami ani statuetkami ale ideowo wpisujących się w tok rozumowania towarzyszącego ich projektowaniu. Mowa tutaj o muzycznej ławeczce, dla rozgłośni RMF, na której można nie tylko usiąść ale także zagrać charakterystyczny dźwięk rozgłośni.

Drugą kategorię, także zdradzającą filozofię podejścia doktoranta do projektowania, stanowią projekty i realizacje relikwiarzy na szczątki znalezione w podstopnicach Świętych Schodów w krypcie Ojców Pijarów w Krakowie oraz relikwiarz błogostawionej Hanny Chrzanowskiej.

Rozprawa doktorska.

Pan Stanisław Juszcak, jak napisał na początku swojej rozprawy, nigdy wcześniej nie zakładał, że będzie projektował statuetki. Są takie branże, które projektanci omijają szerokim łukiem. Z nielicznymi wyjątkami, całościowy obraz obiektów związanych z szeroko pojętymi nagrodami, statuetkami, trofeami itp. jawi się w taki sposób, że osoba która, na przykład ze względów na obycie zawodowe widzi na co patrzy, odruchowo zamyka oczy. Odmowa podjęcia tematu także była początkową reakcją doktoranta. Jednak z jakichś przyczyn postanowił on podjąć wyzwanie. Z lektury doktoratu wynika, że ostatecznie temat wciągnął go bez reszty.

To co się rzuca w oczy przede wszystkim, w podejściu autora do rozwiązywania postawionych mu zadań, to podejście „projektowe”. Wyklucza ono wąskie spojrzenie wyłącznie na postawione zadanie. Jako wykształcony designer doktorant patrzy na zagadnienie projektowania trofeów z możliwie najszerzej perspektywy. Wnioski jakie potrafi wyciągnąć z takiego ujęcia nie zawsze są oczywiste ale bezsprzecznie prowadzą

do bardzo interesujących rozwiązań. Produkt jakim jest trofeum musi spełniać oczekiwania różnych stron; inwestora, obdarowanego ale także zebranych na uroczystości widzów oraz mediów. Niby jest to oczywiste ale z jakichś przyczyn, w bardzo wielu przypadkach, zleceniodawcy o tym nie pamiętają.

Doktorant słusznie zauważył, że odbiorowi trofeum przez osobę nagrodzoną, często towarzyszy jakiś gest. W rezultacie to właśnie ten akt dokonywany przez uhonorowanego stanowi dla doktoranta punkt wyjścia do procesu projektowania. Chociaż nie koniecznie musi to być typowy gest tryumfu polegający na uniesieniu statuetki wysoko ponad głowę. Jak się okazuje ten gest, jego charakter, też można zaprojektować. To nie jedyne ale chyba jedno z najważniejszych założeń towarzyszących autorowi w projektowaniu.

Starannie opracowanie pod względem graficznym wydawnictwo rozpoczyna się od obszernej analizy całego zagadnienia, a w zasadzie całej branży. Doktorant, krok po kroku, wyklada swoją ugruntowaną i przemyślaną wiedzę na temat zagadnienia. Przemyslenia te pełne są przeróżnych, często bardzo szerokich odniesień do najróżniejszych dziedzin. Równoległe do samego tekstu doktoratu pojawiają się obszerne cytowania z literatury dotyczącej tematyki designu ale też szeroko pojętej sztuki, socjologii czy semantyki.

Zanim autor przeszedł do omówienia własnych realizacji, przedstawił też, poparte przykładami i uzasadnieniem, zestawienia dobrych i złych praktyk w dziedzinie tworzenia i wręczania trofeów.

Po lekturze części wprowadzającej w tematykę możemy bez trudu zrozumieć większość decyzji jakie podjął autor podczas tworzenia swoich obiektów. Oczywiście każdy projektant wie, że projektowanie to nieustanne zawieranie kompromisów. Z tego też względu prace autora bywają w różnym stopniu „nasycone” ideologią, która przyświeca mu podczas całego procesu twórczego i wdrożeniowego.

Po wyczerpującym wstępie doktorant przechodzi do omówienia własnych realizacji. Na początek przedstawia cykl statuetek związanych z branżą filmową. Autor opiera się na założeniu, że obdarowany może przyłożyć trofeum do oka i, podobnie jak przez wizjer kamery, popatrzeć przez nie na świat. Pierwszym obiektem z tej serii jest statuetka *FMF Young Talent Award*. Jest to perfekcyjnie wykonany mosiężny prostopadłościan, z noszącymi ślady narzędzia skrawającego, rozchodzącymi się od przecinającego formę otworu, kolistymi falami. W centrum wspomnianego otworu umieszczona jest, identyczna jak w obiektywie aparatu, przestona. Przęstona można zamykać i otwierać za pomocą dyskretnego pokrętła.

Po zapoznaniu się z tą realizacją idee przedstawione wcześniej przez doktoranta i sposób wcielenia ich w życie stają się spójne. Dokładnie można zrozumieć przedstawioną wcześniej filozofię projektowania. Chociaż zapewne proces tworzenia kolejnych trofeów i całościowe budowanie idei własnego autorskiego podejścia do problemu, były procesem symultanicznym.

Kolejnym trofeum zrealizowanym dla Festiwalu Muzyki Filmowej w Krakowie jest *FMF Ambassador*. Zostały użyte te same materiały i środki techniczne. Tym razem jednak

element ruchu został nieco bardziej uwidoczniiony. Mamy dwa obracające się okręgi, gdzie kręcąc jednym obracamy drugim.

W tym miejscu muszę przyznać, że odczuwam pewien niedosyt w warstwie opisowej projektu. Pan Stanisław Juszcak jest nie tylko pomysłodawcą koncepcji i idei plastycznej trofeum ale także autorem konstrukcji, pomysłodawcą użytej technologii i materiałów. W takiej sytuacji tym czego mi zdecydowanie zabrakło w opracowaniu jest bardziej szczegółowy opis idei konstrukcyjnej i dokładnej budowy zaprezentowanych obiektów. Uwaga ta się tyczy także kilku innych umieszczonych w doktoracie obiektów zawierających elementy kinetyczne.

Zupełnie inne podejście do problemu cechuje statuetkę *FMF Kilar Award*. W tym wypadku, ze względu na naciski zleceńodawcy, doktorant sięgnął po bardziej tradycyjne środki wyrazu. Trzeba jednak przyznać, że także i tym razem wywiązał się z zadania. Pewne moje wątpliwości budzi jedynie opakowanie obiektu. Czarny błyszczący prostopadłościan, z matowym piaskowanym napisem wykonanym klasyczną antyką i leżąca wewnątrz postać budzą niepokojące skojarzenia.

FMF Kilar Award ma też swoją drugą, niezrealizowaną, wersję. W związku z tym, że w pierwszym wypadku, tradycyjne podejście do problemu zostało autorowi narzucone, postanowił on wykonać własną wersję, która zdecydowanie lepiej wpisuje się w jego własną ideologię projektowania trofeów.

Kolejne dwie nagrody to *FMF Polska Ścieżka Filmowa Roku* oraz *Nagroda Konrada*. Znów w obydwu przypadkach ideą leżącą u podstaw projektów były konkretne akty wykonywane przez obdarowanego. W pierwszym przypadku jest to gest obracania przedmiotem w celu wywołania zamierzonego efektu dźwiękowego, a w drugim jest to gest obracania, przyłożonym do oka obiektem, podobnie jak to ma miejsce podczas ustawiania ostrości w kapitańskiej lunecie.

Jeszcze jedna realizacja, oparta na idei ruchu, to nagroda w konkursie *She's Mercedes*. Tutaj dążenie do doskonałości symbolizuje perfekcyjnie wykonana poziomicca. Jest to szklana rura wypełniona płynem z pozostawioną pojedynczą bańką powietrza, zatkana mosiężnymi korkami. Umieszczona na eleganckim grawerowanym postumencie przypomina nieco samurajski miecz.

Drugą grupę, przedstawionych w rozprawie projektów, stanowią obiekty koncepcyjne nagród, nominatów, dla różnych, wybranych przez autora, instytucji. Wszystkie one są przemyślanymi konceptami, które odpowiadają ideom stojącym za poszczególnymi rodzajami aktywności adresatów. Zaprezentowane realizacje często zostały wykonane w formie prototypów w docelowych materiałach. Stanowią one dowód na ogromną biegłość doktoranta w najróżniejszych technologiach rzemieślniczych i tych przemysłowych, które mogą być także z powodzeniem stosowane na mniejszą skalę.

W tej grupie moją uwagę zwrócił, między innymi, projekt wyróżnienia *Studencki Komitet Solidarności 3*. Znana sztuczka z obracającym się szybko wokół osi dwustronnym obrazkiem, tutaj nabiera zupełnie nowego kontekstu.

Intrygująca jest także nagroda zaprojektowana z myślą o Centrum Nauki Kopernik, której

nie możemy w pełni doświadczyć za pomocą zmysłu wzroku. Musimy jej dotknąć, włożyć w nią palce, aby się ostatecznie przekonać z czym mamy do czynienia.

Autor myśli jednak o problemie projektowania trofeów dużo szerzej niż pozwalają na to aktualnie dostępne, fizycznie i cenowo, środki techniczne. Obserwuje z uwagą wszystko to co się dzieje we współczesnej technologii, w sztuce opartej o jej zdobycze i na pograniczach designu. Odnajduje i przytacza przykłady najróżniejszych działań, które mogą stać się potencjalną inspiracją dla przyszłych autorskich dokonań doktoranta.

Moim zdaniem te przedstawione na zakończenie przemyślenia dopełniają obraz Pana Stanisława Juszcza jako projektanta, który świadomie wybrał swoją własną drogę postępowania i świadomie ją podąża. Ponadto doktorant potrafił udowodnić, że horyzonty jego przemyśleń sięgają dużo szerzej i nieograniczone prozaicznym „tu i teraz” obejmują obszary nieskrępowanej twórczej kreacji.

KONKLUZJA

Po zapoznaniu się z materiałem zawartym w przedstawionym do zrecenzowania przewodzie doktorskim, mogę z pełnym przekonaniem stwierdzić, że przygotowana praca doktorska pt. *Trofeum. Aspekty kulturowe, symboliczne i estetyczne*, jest oryginalnym, autorskim opracowaniem i spełnia wymogi art. 13 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Pan mgr Stanisław Juszcza swoim dorobkiem projektowym oraz profesjonalnie przygotowaną pracą doktorską udowodnił niezbitnie swoje kompetencje. Uważam, że w pełni zasługuje na nadanie mu stopnia doktora sztuk plastycznych. Składam zatem wniosek do Uczelnianej Rady DS Stopni Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie o przyjęcie pracy doktorskiej i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Piotr Jędrzejewski

